

Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

Володар духовних скарбів

До 300-річчя від дня народження

Григорія Сковороди

Бібліографічний покажчик

Відділ культури, національностей та релігій

Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

Володар духовних скарбів

До 300-річчя від дня народження

Григорія Сковороди

Бібліографічний покажчик

Славутич 2022

Даний бібліографічний покажчик підготовлено відділом бібліотечно–бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно–інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене 300–річчю від дня народження Григорія Савича Сковороди – українського філософа, письменника, гуманіста і просвітителя, представника демократичної культури українського народу.

Посібник містить цікаві факти про життя та творчість Г. Сковороди, публікації про його твори, видання та статті про його життя і творчість, інтернет-ресурси.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:

Панова Л. І., Соловійова Л. О.,
Янченко О.О.

Відповідальний
за випуск:

Портная Н. В.

*«Мало можна вказати таких народних постатей,
якою був Сковорода і яких би так пам'ятав
і поважав народ...»*

М. Костомаров

Григорій Сковорода: цікаві факти про життя та творчість

Біографію Григорія Савича Сковороди складають найцікавіші факти. Щоправда, якщо говорити з наукової точки зору, точної дати народження письменника встановити дослідникам так і не вдалося. Хоча озвучують 3 грудня 1722 року, та стверджувати з повною упевненістю, що це саме та славнозвісна дата, коли український народ отримав великого мислителя, філософа, письменника, музиканта та мандрівника, не можна. Річ у тому, що вона була встановлена аж за дві сотні років опісля. Єдиним джерелом, що має це підтвердити, виступає лист Г. Сковороди до друга, Михайла Ковалинського, у якому він розповідає про те, як відбувалося святкування його дня народження.

В архівних матеріалах були віднайдені згадки про Григорія Савича у дитинстві. За цими даними він мешкав у місті Чорнухи Лубенського полку (наразі це Полтавська область). Дослідники життєвого та творчого шляху філософа зауважують, що його формування як особистості серед козаків наклало свій відбиток, оскільки в дорослому житті Г. Сковорода, як і славнозвісні українські воїни, найбільше за все цінував свободу.

Малий Григорій мав хороший голос та слух, через те його було обрано солістом хору при церкві. Він мав виняткові здібності до засвоєння наук, тож у шістнадцятирічному віці йому вдалося вступити до Києво-Могилянської академії. До слова, того часу це був єдиний вищий навчальний заклад на теренах України. Отримавши таку прекрасну нагоду, Григорій Сковорода не гаяв ні хвилини, наче губка всотуючи всі можливі

знання. Подейкують, що йому вдалося перечитати всі книги, що містилися в бібліотеці закладу.

Також Г. Сковорода вивчав одночасно декілька мов і мав неабиякі успіхи. Це були:

- латинська;
- грецька;
- церковнослов'янська;
- польська;
- німецька.

Щодо музичних здібностей письменника варто зазначити, що одним співом вони не обмежилися. Ще Григорій опанував декілька музичних інструментів. Він грав на:

- сопілці;
- флейті;
- скрипці;
- гусях;
- лірі;
- бандурі.

Такого здібного юнака, звісно, не могли не помітити, тож у 1741 році його було відправлено співати для самої цариці Єлизавети – у придворну капелу. Говорять, що цариці дуже подобався спів, особливо українські пісні. Та бути придворним молодий чоловік не зміг, оскільки відчував огиду до всього тамтешнього. І як тільки-но йому трапилася нагода, він знову вирушив до рідної альма матері.

У 1745 році він вирушив до Угорщини, ніби то входячи до комісії, яка займалася заготівлею вина для царського двору. Але перетнувши кордон, Сковорода пішов своєю стежкою, розлучившись із колегами. Він мандрує, подорожуючи Словаччиною, Австрією, Італією та Німеччиною. Його мандрі мають мету – він набирається знань, спілкується з ученими, філософами, спостерігає за побутом та звичаями інших людей.

Тільки через два роки повернувся вічний подорожній до неньки України.

Маючи величезні знання з багатьох дисциплін, йому з легкістю вдалося отримати посаду вчителя семінарії у м. Переяславі. Але звідти його вигнали. Причиною цього стало занадто прогресивне, на думку керівництва, викладання. Після цього Сковорода ще вчителював приватно, одночасно писав вірші, байки, займався перекладами. Трішки згодом став викладачем Харківської духовної колегії. Мешкаючи в Харкові, він знаходить вірного приятеля та однодумця, товаришувати з яким буде до смерті. Таким другом для нього став Михайло Ковалинський. Останній був послідовником Григорія Савича, а ще написав біографію друга за назвою «Житіє Сковороди».

З приводу багатьох речей Г. Сковорода мав особисту думку, що часто не збігалася з думкою влади, тож замість того, щоб миритися з неприйнятними для нього речами і вести осілий спосіб життя, філософ вирішує відправитися у мандри. Зупинить його подорожування тільки смерть.

Помер Григорій Сковорода 9 листопада 1794 року. Існує легенда про те, що він відчув наближення смерті. Перебуваючи в гостях у свого друга, за столом мандрівник розповідав про цікавинки зі своїх мандрів, а потім встав і вийшов. Його довго не було, і господар дому вирушив на його пошуки. Знайшов він Сковороду під старою липою, де той палкою копав яму, яка нагадувала ту, що готують для покійників на кладовищах. Коли він сказав другові, що хоче бути тут похованим, той відповів, що про це рано говорити. Вони повернулися, мислитель пішов відпочивати і більше не вийшов. Його знайшли наступного дня перевдягненим та зі складеними на грудях руками.

Незважаючи на те, що з-під пера Г. Сковороди вийшли вірші, афоризми, байки, прозові, філософські твори, його творчість не була надрукована за життя, а його тексти поширювалися шляхом переписування вручну.

Величний, гордий мандрівник, філософ, письменник, музикант Г. С. Сковорода зробив значний вклад в українську культуру і залишиться в пам'яті нації надовго. Також не забудеться його любов до свободи, викарбувана на могилі: «Світ ловив мене, та не спіймав...».

<https://findbook.com.ua/culturenews/grygoriy-skovoroda-cikavi-fakty-pro-zhyttya-ta-tvorchist>.

Творча спадщина Г.Сковороди

Сковорода Г. Твори: У 2 т. – Т. 1: Поезії. Байки, Трактати. Діалоги / Г. Сковорода. – К.: АТ «Обереги», 1994.. – 528 с. – (Гарвард. б-ка давнього укр. письменства).

Сковорода Г. Твори: У 2 т. – Т. 2: Трактати. Діалоги, Притчі, Переклади, Листи / Г. Сковорода. – К.: АТ «Обереги», 1994. – 480 с. – (Гарвард. б-ка давнього укр. письменства).

Сковорода Г. Афоризми / Г. Сковорода // Наука і суспільство. – 2012. – № 11-12. – С. 15-17.

Сковорода Г. Афоризми. 3 діалогів / Г. Сковорода // М. Жулинський Українська література: творці і твори: учням, абітурентам, студентам, учителям. – К.: Либідь, 2011. – С. 38-44.

Сковорода Г. Байки / Г. Сковорода // Байки: Навчальний посібник / упоряд. Н.О. Будна, В.І. Паронова. – Тернопіль: Навч. книга-Богдан. – Тернопіль: Навч. книга-Богдан, 2006. – С. 28-31.

Сковорода Г. Байки Харківські / Г. Сковорода; пер. Н. Федорака. – Львів: Вид-во Terra Incognita, 2019. – 108 с. – (Серія «Українська езотерика»).

Сковорода Г. Басня Есопова / Г. Сковорода // Українська байка / упоряд. та передм. Б. Деркача, В. Косяченка. – К.: Дніпро, 1983. – С. 28-29.

Сковорода Г. Діалог. Ім'я ему – Потоп зміин: Уривки / Г. Сковорода // Історія філософії України: Хрестоматія: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 1993. – С. 240-282.

Сковорода Г. Із збірки «Сад божественних пісень» / Г. Сковорода // Давня українська література: Хрестоматія. – Київ: Освіта, 1998. – С. 566-599.

Сковорода Г. Пізнай в собі людину / Г. Сковорода. – Львів: Світ, 1995.–528 с.

Сковорода Г. Поезії / Г. Сковорода // Небо України. Поетич. Антол. – К.: Укр. письменник, 2001. – Кн. 1. – С. 205-210.

Сковорода Г. Поезії / Г. Сковорода //... Ота стежина в нашім краю: Антологія поетів Київщини, присвячена 75-річчю утворення Київської області. – КОТО «Культура». – Біла Церква: Буква, 2007. – С. 144-147.

Сковорода Г. Потоп зміїний: Уривки: Тлумачення із Плутарха про тишу серця / Г. Сковорода // О. Федів, Н. Мозгова Історія української філософії: Навч. Посібник. – К.: Україна, 2000. – С. 170-200.

Сковорода Г. Сад Божественних пісень: Вірші, байки, діалоги, притчі / Г. Сковорода. – К.: Дніпро, 1988. – 319 с. (Б-ка укр. класики «Дніпро»).

Сковорода Г. Твори / Г. Сковорода // Веселка. Антологія української літератури для дітей в трьох томах. Т. 1: Твори дожовтневого періоду. Поезія. Для ст. шкіл. віку / упоряд., літ.-критич. нариси Б. Чайковського; Передм. д-ра філолог. наук І. Пільгука. – К.: Веселка, 1984. – С. 82-87.

Сковорода Г. Твори / Г. Сковорода // Давня українська література: Хрестоматія / Упоряд. М.М. Сулима. – 4-те вид. – Киев: Освіта, 1998. – С. 566-599.

Сковорода Г. Твори / Г. Сковорода // Джерела пружно б'ють: Хрестоматія з української літератури для 9 класу / уклад Б. Степанишин. – К.: Освіта, 1995. – С. 77-86.

Сковорода Г. Твори: Для ст. шк. Віку / Г. Сковорода. – К.: Веселка, 1996. – 271 с.

Сковорода Г. Твори / Г. Сковорода // Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / упоряд. О. Любар; за ред. В. Кремня. – К.: Знання, 2003. – С. 122-135. – (Вища освіта ХХІ ст.).

Сковорода Г. Твори / Г. Сковорода // Українська література для школярів: Хрестоматія. В 2-х т. Т. 1 / упоряд. В. М. Лапшина. – Донецьк: «Сталкер», 1997. – С. 58-66.

Сковорода Г. Твори / Г. Сковорода // Українська література: Хрестоматія. 9 клас / Упорядники О. Борзенко, М. Сподарець. – 2-е вид. перероб. і доп. – Харків: Ранок, 2004. – С. 114-124.

Сковорода Г. Твори / Г. Сковорода // Українська література: Хрестоматія для 9 кл. / упоряд. Т. Харахоріна, В. Адаменко. – Донецьк: ВКФ «БАО», 1998. – С. 127-134.

Сковорода Г. Твори / Г. Сковорода // Хрестоматія з укр. літератури: Навч. посібник. Кн. 1 / укладачі І. Жебка, М.В Жебка. – К.: Наук. думка, 1997. – С. 306-318. – (Шкільна б-ка).

Сковорода Г. Твори / Г. Сковорода // Шляхи сподівань: Укр. літ-ра кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.: Навч. посібн. – Київ: Грамота, 2003. – С. 7-82.

Про життя і творчість

Про відзначення 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди: Постанова Верховної Ради України від 4 листопада 2020 року № 973-IX // Голос України. – 2020. – 12 листопада. – С 7 // Урядовий кур'єр. – 2020. – 13 листопада. – С. 4.

Бакуменко О. Григорій Сковорода: «Думай про вічне...» / О. Бакуменко // Культура і життя. – 2017. – 21 квітня. – С. 6.

Белов В. Григорій Сковорода: сети на філософа / В. Белов // Личности. – 2013. – № 12. – С. 82-103.

Величко О. Григорій Сковорода на кожен день / О. Величко // Порадниця. – 2020. – 3 грудня. – С. 5.

Вітряк В. Григорій Сковорода втік з-під вінця / Вікторія Вітряк // Газета по-українськи. – 2022. – 1-8 грудня. – С. 11.

Гнатюк Л. То якою ж мовою писав Григорій Сковорода? / Л. Гнатюк // Літературна Україна. – 2022. – грудень. – С. 14.

Гнатюк Л. Не цураймося свого!: Григорій Сковорода писав не російською мовою / Л. Гнатюк // Україна молода. – 2020. – 17 листопада. – С. 12.

Григорій Сковорода: «Після смерті все починається знов» / за матеріалами статті Леоніда Чирки «Категорії смерті та воскресіння у філософії Г. Сковороди» // Людина і межа. – 2022. – осінь. – С. 36-37.

Захарчук О. Народний філософ і музикант: До 300-ліття Григорія Сковороди / Оксана Захарчук // Дзвін. – 2022. – № 5-6. – С. 178-180.

Знаменщикова В. Мандрівний філософ Григорій Сковорода та Лебединський край: До 296-річчя від дня народження мандрівного філософа, просвітителя-гуманіста, письменника і педагога / В. Знаменщикова // Культура і життя. – 2018. – 14 вересня. – С. 10-11.

Йосипенко С. Філософія, релігія, модерність Григорія Сковороди: З виступу на VI Академічній дискусії / С. Йосипенко // Дивослово. – 2013. – № 5. – С. 51-52.

Кримський С. Філософ, якого «не спіймав світ»: Григорій Сковорода / С. Кримський // Україна Uncognita / За загальною редакцією Лариси Івшиної. вид. 7-е, стереотипне. – К.: Б-ка газети «День». ТОВ «Українська прес-група», 2015. – С. 145-147.

Ларіонов П. Його ловив світ, але він залишився з нами: До 295-річчя з дня народження Григорія Сковороди / П. Ларіонов // Урядовий кур'єр. – 2016. – 3 грудня. – С. 7.

Лелітка С. «Не той дурний, хто не знає, але той, хто знати не хоче»: Григорій Сковорода / С. Лелітка // Голос України. – 2020. – 15 квітня. – С. 16.

Петрушенко М. Нас екзаменує Сковорода: Думки на порозі музею філософа в Чорнухах напередодні його 300-річчя / Микола Петрушенко // Урядовий кур'єр. – 2022. – 9 серпня. – С. 6.

Савенко О. Великодні вірші Григорія Сковороди / О. Савенко // Дивослово. – 2019. – № 11. – С. 56-58.

Сковорода Григорій // Українські письменники: Довідник. – К.: Велес, 2013. – С. 220-224.

Сковорода Григорій // Українські поети: Довідник / відповід. за випуск М. І. Преварська. – К.: Велес, 2015. – С. 168-173.

Стадниченко В. Я. Учителю життя. Сковорода як гасло часу: Нариси, дослідження, інтерв'ю, світлини / В. Я. Стадниченко. – К.: Вид-во «Успіх і кар'єра», 2016. – 560 с.

Усатенко Г. Про Григорія Сковороду, ідентичність і давню літературу // Дивослово. – 2013. – № 5. – С. 47-50.

Ушкалов Л. «Вся влада – квітам»: До ювілею Григорія Сковороди / Л. Ушкалов // Що таке українська література: есеї. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – С. 138-144.

Ушкалов Л. Григорій Сковорода / Л. Ушкалов. – Харків: Фоліо, 2013. – 123 с.

Ушкалов Л. Далеке близьке: Сковорода і Нансен / Л. Ушкалов // Що таке українська література: есеї. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – С. 15-20.

Ушкалов Л. Ловитва невловного птаха: Життя Григорія Сковороди / Л. Ушкалов. – К.: Дух і літера, 2017. – 368 с. – (Серія «Постаті культури»).

Царук А. Життя як шедевр служіння емоційного інтелекту народові: Григорій Сковорода / Антоніна Царук // Дзвін. – 2021. – № 7. – С. 191-196.

Чорна С. Духовна людина – вільна: До 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди / Світлана Чорна // Голос України. – 2022. – 19 жовтня. – С. 1,12.

Шевчук С. Григорій Сковорода втік з-під вінця: До 300-річчя від дня народження українського поета / Світлана Шевчук // Пенсійний кур'єр. – 2022. – 30 листопада. – С. 11.

Штельмах М. Л. P.S. Григорія Сковороди... / М. Л. Штельмах. – Харків: ТОВ Творче об'єднання «Гімназія», 2013. – 315 с.

Щаслива вільна людина: До 295-річчя з дня народження Г. С. Сковороди // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2017. — № 4. – С. 82-97.

Яковенко Л. «Ми шукаємо щастя по країнах, століттях... а воно біля нас, шукає нас самих»: Григорій Сковорода / Ліна Яковенко // Жінка. – 2022. – № 12. – С. 42-43.

Інтернет-ресурси про життя і творчість Г. Сковороди

Сковорода Григорій Савич [Електронний ресурс]. Вікіпедія: Вільна енцикл. – Електр. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0_%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87. – Назва з екрану. – Дата останньої правки 09.09.2022. – (Дата звернення 17.11.2022).

Штогрін І. Сковорода Григорій. Український філософ, якого досі вітають з днем народження [Електронний ресурс] / Ірина Штогрін // Радіо Свобода. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/skovoroda-savych-filosof-den-narodzheniya/30982195.html>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 17.11.2022).

Сковорода Григорій – біографія (скорочено) [Електронний ресурс] // DOVIDKA.BIZ.UA. – Електр. дані – Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/grigoriy-skovoroda-biografiya-korotko/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 17.11.2022).

Сковорода Григорій – біографія [Електронний ресурс] // УкрЛіб. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/author.php?id=4>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 17.11.2022).

Григорій Сковорода: цікаві факти про життя та творчість [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://findbook.com.ua/culturenews/grygoriy-skovoroda-cikavi-fakty-pro-zhyttya-ta-tvorchist>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 17.11.2022).

Сковорода Григорій [Електронний ресурс] // UkrClassic.com.ua. Бібліотека української літератури. – Електр. дані. – Режим

доступу: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/s/skovoroda-grigorij/3317-detalna-biografiya-grigoriya-skovorodi>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 17.11.2022).

«Мислитель, поет, педагог. Творча спадщина Григорія Сковороди» (До 295-річчя від дня народження) [Електронний ресурс] // Наукова бібліотека ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. – Електр. дані. – Режим доступу: <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/exhibitions/2206-skovoroda1>. Назва з екрану. – (Дата звернення 17.11.2022).

Творчість Григорія Сковороди [Електронний ресурс] // Українська мова та література: Підготовка до ЗНО і не тільки. – Електр. дані – Режим доступу: <https://zno.if.ua/?p=544>. Назва з екрану. – (Дата звернення 17.11.2022).

Григорій Сковорода: Деміфологізація канонічного образу [Електронний ресурс] / Youtube // 10 запитань історіку. – Електр. дані – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=UwMkd5palOs>. Назва з екрану. – (Дата звернення 17.11.2022).

Зміст

Григорій Сковорода: цікаві факти про життя та творчість.....	3
Творча спадщина Г. Сковороди.....	7
Про життя і творчість.....	10
Інтернет-ресурси про життя і творчість Г. Сковороди.....	13